

דף כח.

ולימא ליה דלא ידעינן הי נפול ברישא, א"ה היינו דקתני

קדמו וכנסו יוציאו אלא שניה אמר חבראי שניה ייבם אנא ראשונה מייבם.

[א] מוכח בסוגיין דיבוס של הראשון בשניה הפקיע את זיקתה, וממילא הראשונה אינה אסורה. ומוכח בדביעבד אהני היבוס.

- א. הרמב"ן כתב דמהא שמעינן דזיקה דרבנן היא, דאי דאורייתא יבוס של הראשון לא פטר יבמתו דהא צד ערוה היא ואכתי רמיא זיקתה על האח השני, ועכצ"ל דזיקה דרבנן וכיון שקדם וכנסה קנאה הראשון ופרחה זיקתה לגמרי.
- ב. בברכת שמואל (סי' טו) ביאר דבריו דאילו היתה זיקה מדאורייתא היה הדין באחות זקוקה דאם בעלו לא קנו, ומדמהני היבוס ע"כ דקנו. וביאר הטעם דאילו היה מדאורייתא לא היה קונה, משום אשת אח שחל ע"י הדין אחות זקוקה.
- ג. בחידושי ר' נחום (אות ת"ע) כתב דחזינן לעיל (דף כ.) דבתייבי עשה אי בעלו לא קנו אע"ג דיש בהם חליצה, וע"כ דבזה דליכא היתר יבוס פועל אם בעלו לא קנו גם כשיש זיקה, וא"כ אילו היה זיקה דאורייתא אע"ג דאינו אישות גמורה, ועדיין היא צריכה חליצה וקידושין תופסין באחותה, מ"מ היה הדין דאם בעלו לא קנו.

דף כח: תניא ר"ש פוטר בשתייהן מן החליצה ומן הייבוס שנ' ואשה אל אחותה לא תקח לצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפי' באחת מהן.

[א] מבואר שיטת ר' שמעון דאחיות בזיקה נפטרו מן היבוס וחליצה, ונחלקו הראשונים בגדר אופן הפטור.

- א. מבואר דבר מחודש דשני אחין שנשואין שתי אחיות שמתו, ונפלו שתייהן לפני אח השלישי, דלרבנן הרי שתייהן חולצות משום אחות זקוקה מדרבנן, אבל לר' שמעון שתייהן פטורות מיבוי"ח כדדרשינן דכשנעשו צרות זו לזו ליכא ליקוחין.
- ב. ודנו האחרונים מהו הפוטר נשים אלו מיבוס וחליצה, ועוד צ"ב דבעלמא גם לר' שמעון האיסור לישא אחות זקוקתו הוא מדרבנן, ואיך כאן נפטרה מה"ת מיבוס וחליצה לגמרי, ונאמר בזה ג' דרכים כמבואר בשיעורי ר' שמואל (אות צ"ד).
- ג. מהלך הראשון] רש"י כתב (ד"ה ליגזור) דלר' שמעון אחות זקוקה ירחמנא פטרה וקיימא עליה באיסור אשת אחי, ומשמע דהוי פטור מחודש של אחיות בזיקה, דהיכי דשתי אחיות נפלו יחד בזיקה נפטרו לגמרי ושוב חל עליהו איסור אש"א.
- ד. מהלך השני] במאירי כתב "שכל אחת נעשית כאחות אשתו לגמרי מצד הזיקה" ודייק מזה ר' שמואל דס"ל דהוי איסור אחו"א, והיינו ע"י ששתייהן זקוקות ויש קצת אישות לכל אחת גזרה תורה דמספיק לאשווי שם ערוה דאחו"א לפוטרה מיבוס וחליצה [אולם אחר דנפטרו הרי אינן עוד צרות בזיקה ול"ש איסור אחו"א ולא נשאר אלא ערוה דאש"א בפועל, אבל הפוטר הוא הערוה דאחות אשה ודו"ק].
- ה. וכן מבואר ברשב"א לעיל (דף כו.) שדן אי זיקה דאורייתא והוכיח דהוי מדרבנן מדחולצת דאי הוי מה"ת אפילו חליצה א"צ כדחזינן בר"ש דאחיות בזיקה דמה"ת פטורות מיבוי"ח, ומשמע דשייך לאחו"א. וכן פ"י האחרונים דברי הנמוקי"י שכתב דס"ל לר' שמעון דזיקה ככנוסה, ואין כוונתו ככנוסה דלעיל (דף יח.) דהתם אתותב ר' אושעיא דאמר כן, אלא ר"ל דמספיק הזיקה כאישות להיות בה גז"כ דאחיות בזיקה הוי ערוה דאחו"א שיהיו פטורות מן היבוס והחליצה.
- ו. מהלך השלישי] תוס' בקידושין (דף נ. ד"ה אי הכי) הקשו איך דרשינן מאשה אל אחותה לא תקח לצרור לאחיות בזיקה, הא ע"י שנפטרו מחליצה ויבוס שוב אינן אחיות בזיקה ואיך כתיב אחריו ונכרתו [וכוונתם, דכתיב לכל העריות חיוב כרת, ואיך משכחת חיוב כרת בציור דאחות בזיקה לר' שמעון] ות"י דיש כרת דאש"א.
- ז. באמרי משה (סי' ז' אות י"ח) פ"י כוונת התוס' דאחיות בזיקה פועל על הערוה דאש"א שיפטרו אותן מחליצה ויבוס [והוי כעין אשת אחיו שלא היה בעולמו דהתורה עשאו ערוה] ונמצא דהאשת אח הוא הפוטר, וכע"ז פ"י ר' נחום (אות תע"ה).
- ח. יש נ"מ גדולה בין הצדדים, לגבי דין הצרה, וכגון ראובן ושמעון שמתו ונפלו אחיות בזיקה ונפטרו מחליצה ויבוס, מה יהא בשאר הנשים של ראובן ושמעון, האם נימא דהוי צרות לערוה דאחיות בזיקה ונפטרו, או דאינו אלא פטור בעלמא וליכא בהו דין צרת ערוה. בשו"ת הרשב"א (ח"ו סי' כ"א) נקט דיש דין צרה, וצ"ל או מדין אחו"א או מדין אשת אח, אבל ודאי אינו פטור [אולם יש שהוכיחו דכוונתו משום אשת אח, דע"ש שנשאל למה לא תני ט"ז נשים פטורות צרותיהן דנוגע בצרת אחיות בזיקה לר' שמעון, והשיב לו הרשב"א דל"ש בה צרת צרה ע"ש, ואי הוי אחו"א אז כבר תני אחות אשה, ועל כרחך דר"ל אשת אח מחודשת ושפיר לא תני, אולם הרשב"א דלעיל משמע דהוי משום אחו"א וזה סותר דבריו הנ"ל, ויש שדחו דזהו כוונתו ואכמ"ל].

תוכן ענינים

- א. בענין אחות זקוקתו אם בעלו קנו.
- ב. בענין דברי ר"ש דאחיות בזיקה פטורות.